

RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA O'QUVCHILARNI KASB-HUNARGA YO'NALTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Qobilova Zarifa Chori qizi

Surxondaryo viloyati Denov tumani

35-maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirishning zamonaviy texnologiyalari, ularning pedagogik va psixologik ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarning qiziqishi, qobiliyati va individual xususiyatlarini aniqlashda raqamli platformalar, onlayn diagnostik metodlar hamda interaktiv ta'lim vositalarining o'rni yoritiladi. Maqolada kasbga yo'naltirish jarayonida sun'iy intellekt, virtual treninglar, elektron testlar va multimedia texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari haqida fikr yuritiladi. Raqamli ta'lim orqali o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, kasbiy motivatsiyasi va kelajak kasbiga bo'lgan ongli munosabatini shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan kasbga yo'naltirish ishlari o'quvchilarning kasbiy tanlovini samarali amalga oshirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, kasb-hunarga yo'naltirish, pedagogik texnologiyalar, psixologik diagnostika, kasbiy motivatsiya, sun'iy intellekt, interaktiv metodlar, o'quvchi qobiliyati, virtual trening, multimedia vositalari, kasbiy rivojlanish, zamonaviy ta'lim.

Kirish

Axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda ta'lim tizimi oldiga yangi va muhim vazifalar qo'yilmoqda. Ayniqsa, o'quvchilarni zamonaviy kasblarga tayyorlash, ularning qiziqishi va qobiliyatiga mos ravishda kasb tanlashiga ko'maklashish ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi natijasida mehnat bozorida yangi kasblar paydo bo'lib, mavjud kasblarning mazmuni ham tubdan o'zgarib bormoqda. Shu sababli o'quvchilarni kelajak kasblariga ongli ravishda yo'naltirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar va raqamli texnologiyalardan samarali

foydalanish zarurati ortib bormoqda. Kasb-hunarga yo‘naltirish jarayoni o‘quvchilarning individual qobiliyati, qiziqishi, ehtiyoji va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi muhimdir. An’anaviy kasbga yo‘naltirish usullari bilan bir qatorda bugungi kunda raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan interaktiv platformalar, elektron diagnostik testlar, virtual treninglar va multimedia vositalari ushbu jarayon samaradorligini oshirmoqda. Ayniqsa, sun’iy intellekt asosidagi tizimlar o‘quvchilarning qobiliyatini aniqlash, ularga mos kasblarni tavsiya etish hamda kasbiy rivojlanish yo‘nalishlarini belgilashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli ta’lim muhitining afzalliklaridan biri shundaki, u o‘quvchilarga katta hajmdagi ma’lumotlardan tez va qulay foydalanish imkonini beradi. O‘quvchilar turli kasblar haqida videodarslar, virtual ekskursiyalar, onlayn seminarlar va kasbiy treninglar orqali keng ma’lumotga ega bo‘ladilar. Bu esa ularda kasbga nisbatan qiziqishning ortishi, mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarining shakllanishi hamda o‘z kelajagini rejalashtirish qobiliyatining rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan kasbga yo‘naltirish ishlari ta’lim jarayonining shaxsga yo‘naltirilganligini ta’minlaydi. Har bir o‘quvchining individual imkoniyatlarini aniqlash va rivojlantirish orqali ularning kasbiy o‘zini anglash darajasi oshadi. Bu esa kelajakda yoshlarning mehnat bozorida raqobatbardosh mutaxassis bo‘lib yetishishiga zamin yaratadi.

Asosiy qism

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida ta’lim tizimida tub o‘zgarishlar yuz bermoqda. Bugungi kunda ta’lim jarayonini zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarisiz tasavvur qilish qiyin. Ayniqsa, o‘quvchilarni kasb-hunarga yo‘naltirish jarayonida raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish muhim pedagogik va psixologik ahamiyat kasb etadi. Chunki zamonaviy kasblarning aksariyati raqamli bilim, kreativ fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish hamda innovatsion yondashuvlarni talab etadi. Shu sababli maktab davridan boshlab o‘quvchilarda kelajak kasblari haqida to‘g‘ri tasavvur hosil qilish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Kasb-hunarga yoʻnaltirish — bu oʻquvchilarning qiziqishi, qobiliyati, intilishi va individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ularni maʼlum bir kasbni ongli ravishda tanlashga tayyorlash jarayonidir. Ushbu jarayonning samarali tashkil etilishi jamiyat taraqqiyoti va yoshlarning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun muhim omil hisoblanadi. Raqamli taʼlim texnologiyalari esa kasbga yoʻnaltirish ishlarini yanada interaktiv, qulay va samarali tashkil etish imkonini yaratadi. Bugungi kunda elektron platformalar, mobil ilovalar, virtual laboratoriyalar, multimedia vositalari va sunʼiy intellekt asosidagi dasturlar kasbga yoʻnaltirish jarayonining muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda. Ushbu texnologiyalar yordamida oʻquvchilar turli kasblar haqida keng maʼlumotga ega boʻlishlari, oʻz qiziqish va qobiliyatlarini aniqlashlari hamda kasbiy rivojlanish yoʻnalishlarini belgilashlari mumkin. Masalan, onlayn kasbiy diagnostik testlar oʻquvchilarning psixologik xususiyatlarini oʻrganishga yordam beradi. Natijada ularning qaysi kasbga moyilligi yuqori ekanligi aniqlanadi va mos tavsiyalar beriladi. Raqamli taʼlim sharoitida kasbga yoʻnaltirishning samarali usullaridan biri virtual ekskursiyalar hisoblanadi. Virtual ekskursiyalar orqali oʻquvchilar turli korxonalar, tashkilot va ishlab chiqarish jarayonlari bilan masofadan turib tanishadilar. Bu usul oʻquvchilarda kasblar haqidagi tasavvurni kengaytiradi hamda ularda kasbiy qiziqishni shakllantiradi. Ayniqsa, chekka hududlarda yashovchi oʻquvchilar uchun virtual texnologiyalar katta imkoniyat yaratadi, chunki ular internet orqali dunyoning turli nuqtalaridagi kasbiy faoliyat bilan tanishish imkoniga ega boʻladilar. Shuningdek, multimedia vositalaridan foydalanish ham kasbga yoʻnaltirish samaradorligini oshiradi. Videodarslar, animatsiyalar, interaktiv taqdimotlar va kasbga oid hujjatli filmlar oʻquvchilarning diqqatini jalb qiladi hamda mavzuni yaxshiroq oʻzlashtirishga yordam beradi. Koʻrgazmali va interaktiv materiallar oʻquvchilarning tafakkuri, mustaqil fikrlashi va kasbiy dunyoqarashining rivojlanishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Sunʼiy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi ham kasb-hunarga yoʻnaltirish jarayonida yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Sunʼiy intellekt asosidagi dasturlar oʻquvchilarning qiziqishlari, fanlarni oʻzlashtirish darajasi va psixologik xususiyatlarini tahlil qilib, ular uchun mos kasblarni tavsiya etishi mumkin. Bu esa kasb tanlashdagi xatolarni kamaytirishga va oʻquvchilarning oʻz imkoniyatlarini toʻgʻri

baholashiga yordam beradi. Raqamli ta'lim vositalari o'quvchilarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. O'quvchilar internet tarmoqlari orqali turli kasblar haqida mustaqil ma'lumot izlash, onlayn kurslarda qatnashish va yangi ko'nikmalarni egallash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning o'z ustida ishlash, o'zini rivojlantirish va zamonaviy mehnat bozoriga moslashish qobiliyatini kuchaytiradi.

Kasbga yo'naltirish jarayonida pedagog va psixologlarning roli ham muhimdir. Ular raqamli texnologiyalardan samarali foydalangan holda o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlashi, individual maslahatlar berishi va kasbiy motivatsiyasini rivojlantirishi zarur. Shu bilan birga, ota-onalar bilan hamkorlik qilish ham muhim ahamiyatga ega. Chunki oila muhitidagi qo'llab-quvvatlash o'quvchilarning kasb tanlashdagi ishonchini oshiradi. Biroq raqamli ta'lim sharoitida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, barcha hududlarda internet va texnik vositalarning yetarli emasligi, ayrim o'quvchilarning raqamli savodxonligi pastligi hamda virtual muhitdagi ortiqcha axborot oqimi kasbga yo'naltirish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli ta'lim muassasalarida raqamli infratuzilmani rivojlantirish, pedagoglarning AKT kompetensiyalarini oshirish va o'quvchilarning media madaniyatini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim sharoitida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim va dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi kasbga yo'naltirish jarayonini yanada samarali, interaktiv va o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan tarzda tashkil etish imkonini bermoqda. Elektron platformalar, virtual treninglar, onlayn diagnostik testlar, multimedia vositalari hamda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarning qiziqishi, qobiliyati va individual imkoniyatlarini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilar turli kasblar haqida keng va tezkor ma'lumotga ega bo'lib, kelajakdagi kasbiy faoliyatini ongli ravishda rejalashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularda mustaqil fikrlash, kasbiy motivatsiya, o'zini

anglash va shaxsiy rivojlanish ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, raqamli ta'lim vositalarining interaktivligi o'quvchilarning kasbga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularni zamonaviy mehnat bozori talablariga mos ravishda tayyorlashga yordam beradi. Shuningdek, kasbga yo'naltirish jarayonida pedagog, psixolog va otanalar hamkorligini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. O'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan raqamli kasbga yo'naltirish ishlari yoshlarning to'g'ri kasb tanlashiga va kelajakda malakali mutaxassis bo'lib yetishishiga zamin yaratadi. Kelgusida ta'lim muassasalarida raqamli infratuzilmani yanada rivojlantirish, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini oshirish hamda o'quvchilar uchun zamonaviy kasbiy platformalarni keng joriy etish kasbga yo'naltirish samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi. Natijada yoshlarning kasbiy faoliyatga tayyorgarligi kuchayadi va ular jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'sha oladigan barkamol shaxs sifatida shakllanadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. G'oziev E.G'. Yosh davrlari psixologiyasi. – Toshkent: Universitet, 2018.
3. Nishonova Z.T. Rivojlanish psixologiyasi va pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2017.
4. Davletshin M.G. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020.
5. Vohidov M.V. Bolalar va o'smirlar psixologiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2016.
6. Musurmonova O. Oila ma'naviyati va tarbiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2019.
7. To'xtaboyeva M. Psixologik maslahat va profilaktika ishlari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.